ДОНЕЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішення Вченої ради
Донецького ОБЛІППО
(протокол № 7 від «11» вересня 2026 р.)

Вводиться в дію з «11» вересня 2026 р.
Ректор _____О. А. Барабанова
(наказ по Донецькому ОБЛІППО № 326 від «11» вересня 2026 р.)

ПРОГРАМА

підвищення кваліфікації соціальних педагогів закладів загальної середньої освіти

«СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ»

Краматорськ; Київ – 2026

Розробник: Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (Колган Т.В., канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри управління та адміністрування, проректор з навчальної роботи та економічних питань, Нікітюк К.В., методист відділу психосоціального, фізичного здоров'я, розвитку особистості та освітньої безбар'єрності, викладач кафедри педагогіки і психології, Сичевська-Дегтярьова М.В., завідувач відділу психосоціального, фізичного здоров'я, розвитку особистості та освітньої безбар'єрності, в.о. завідувача кафедри педагогіки і психології)

Напрям підвищення кваліфікації: соціально-педагогічний супровід учасників освітнього процесу в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти.

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації соціальних педагогів закладів загальної середньої освіти «Соціально-педагогічний супровід здобувачів освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти» (наказ МОН від 29.07.2026 №

Термін дії програми: з 11.09.2026 до 11.09.2031 року.

Рецензенти:

Поуль Валентина, кандидат псих. наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і психології, декан факультету підвищення кваліфікації педагогічних кадрів Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти;

Кортяк Наталя, практичний психолог вищої категорії Закладу загальної середньої освіти гімназія №7 Дружківської міської ради Донецької області.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Актуальність програми зумовлена масштабною реформою базової середньої освіти в контексті впровадження Нової української школи та необхідністю адаптації соціально-педагогічного супроводу здобувачів освіти до вимог нових державних стандартів освіти.

Навчання у другому циклі базової середньої освіти припадає на період природної вікової кризи підліткового віку, що зумовлює потребу в оновленні та поглибленні змісту й інструментарію соціально-педагогічного супроводу з урахуванням психофізіологічного розвитку та особливостей соціального середовища. Сучасні підлітки перебувають під впливом хронічного стресу, міграційних процесів, травматичного досвіду та вимушеного дистанційного або змішаного навчання, що змінює звичні моделі міжособистісної взаємодії. У цих умовах зростає роль соціального педагога у забезпеченні психосоціального благополуччя здобувачів освіти, розвитку життєстійкості, підтримці позитивної соціалізації та захисті прав дитини.

Актуальність програми посилюється стрімким розвитком цифрових технологій і перенесенням значної частини підліткової комунікації у віртуальне середовище, що потребує підвищення рівня кібербезпеки та цифрової гігієни. Соціальні педагоги мають володіти алгоритмами протидії сучасним онлайн-загрозам: онлайн-грумінгу, секстингу, кібершантажу, створенню дипфейків за допомогою штучного інтелекту та прихованим формам кібербулінгу. Загострення соціальних проблем в умовах невизначеності підвищує ризики небезпечної поведінки, домашнього насильства й жорстокого поводження з дітьми, що потребує чітких алгоритмів дій та ефективного соціально-педагогічного супроводу. Водночас зміни законодавства й цифровізація освіти вимагають від фахівців опанування електронного діловодства, принципів захисту персональних даних та інструментів генеративного штучного інтелекту для оптимізації професійної діяльності.

Програма підвищення кваліфікації соціальних педагогів закладів загальної середньої освіти розроблена з урахуванням державної політики в галузі загальної середньої освіти, вимог чинного законодавства: Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про охорону дитинства», «Про запобігання та протидію домашньому насильству», Положення про психологічну службу у системі освіти України (затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 22.05.2018 № 509), постанови Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898 «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти», наказу МОН від 08.06.2018 № 609 «Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти»).

Цільова група: соціальні педагоги закладів загальної середньої освіти.

Обсяг (тривалість): 30 годин (1 кредит ЄКТС).

Особливості реалізації програми: немає.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: дистанційна.

Мета підвищення кваліфікації: удосконалення та розвиток професійних компетентностей соціальних педагогів закладів загальної середньої освіти щодо здійснення соціально-педагогічного супроводу здобувачів базової середньої освіти, спрямованого на їхню соціалізацію, адаптацію, інтеграцію, підтримку психосоціального благополуччя відповідно до державних стандартів освіти.

Завдання підвищення кваліфікації:

- поглибити знання щодо особливостей соціально-педагогічного супроводу здобувачів освіти на етапі переходу до базової середньої освіти в умовах реформи НУШ;
- систематизувати знання щодо нормативно-правового регламенту діяльності та вимог до ведення й захисту обов'язкової цифрової документації в електронному освітньому просторі;
- ознайомити з сучасними моделями партнерства з учасниками освітнього процесу та технологіями соціально-педагогічної підтримки здобувачів освіти вразливих категорій, зокрема тих, які постраждали від наслідків війни;

сприяти набуттю практичних навичок кейс-менеджменту сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах (СЖО), моделювання соціального складника індивідуальної програми розвитку (ІПР) для учнів з особливими освітніми потребами (ООП) та розроблення індивідуальних стратегій соціального патронажу й адаптації учнів;

- сформувати практичні вміння щодо використання стандартизованого діагностичного інструментарію та здійснення соціально-педагогічної підтримки здобувачів освіти в інклюзивному освітньому просторі;
- забезпечити глибоке розуміння механізмів міжвідомчої взаємодії та організації координації спільних дій з уповноваженими суб'єктами й службами для оперативного реагування на цифрові загрози та випадки насильства;
- сприяти опануванню сучасними методиками тренінгової роботи з підлітками та батьками на основі інтерактивних технологій для розвитку життєстійкості;
- вдосконалити навички застосування відновних практик, технологій шкільної медіації та покрокового алгоритму профілактики, попередження й подолання випадків булінгу;
- удосконалити здатність до координації міжпрофесійної взаємодії та командної роботи в закладі освіти.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

Перелік компетентностей сформовано з урахуванням нормативно-правових актів у сфері загальної середньої освіти (законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», наказу МОН від 22.05.2018 № 509 «Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України»), галузевих стандартів вищої освіти зі спеціальності 231 «Соціальна робота», а також актуальних завдань соціально-педагогічного супроводу учасників

освітнього процесу в умовах воєнного стану та вимог Нової української школи, зокрема:

• здатність надавати соціально-педагогічну підтримку учасникам освітнього процесу;

• здатність здійснювати представництво та захист прав і законних інтересів здобувачів освіти;

• здатність планувати, організовувати та забезпечувати всі рівні соціально-педагогічної профілактики щодо дотримання соціально-правових норм, безпечної поведінки та життєвих навичок учасників освітнього процесу;

• здатність організовувати та забезпечувати процес відновлення соціального функціонування, адаптації та інтеграції здобувачів освіти.

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

За результатами навчання слухачі оволодіють ***знаннями про***:

- організацію соціально-педагогічного супроводу здобувачів освіти на етапі переходу до базової середньої освіти на засадах сучасних підходів та вимог реформи НУШ;

упровадження актуального нормативно-правового регламенту діяльності соціального педагога та вміння ведення й захисту обов'язкової цифрової документації в електронному освітньому просторі;

- сучасні моделі партнерства з усіма учасниками освітнього процесу та технології надання соціально-педагогічної підтримки здобувачам освіти, зокрема учням вразливих категорій.

За результатами навчання слухачі набудуть (удосконалять**)** ***уміння, навички та способи діяльності***:

- застосовувати кейс-менеджмент під час супроводу сімей СЖО, моделювання соціального складника ІПР для учнів з ООП та розроблення індивідуальної стратегії соціального патронажу й адаптації учнів;

- використовувати стандартизований діагностичний інструментарій для оцінювання психосоціального благополуччя підлітків, вчасного виявлення поведінкових ризиків та розбудови недискримінаційного освітнього простору;

- застосувати механізми міжвідомчої взаємодії та координації спільних дій з уповноваженими суб'єктами й службами для оперативного реагування на цифрові загрози та випадки насильства;

- використовувати алгоритми розроблення сценаріїв та проведення соціально-педагогічних тренінгів для підлітків і батьків або інших законних представників на основі інтерактивних технологій розвитку життєстійкості, зокрема в умовах воєнного стану;

- застосувати відновні практики, технології шкільної медіації та реалізації покрокового алгоритму профілактики, попередження й реагування на випадки булінгу;

- координувати міжпрофесійну взаємодію та командну роботу в закладі освіти на засадах чіткого розподілу функцій і розмежування професійних меж.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Оцінювання результатів навчання здійснюється на засадах об'єктивності, прозорості та відповідності очікуваним результатам навчання.

Результати навчання оцінюються за 100-бальною системою.

Поточне оцінювання: передбачає аналіз виконання практичних завдань під час опрацювання модулів:

1. Практичне завдання №1 (після опрацювання модуля 1).

Критерії оцінювання виконання завдання

№	Критерій оцінювання	Параметри оцінки	Макс. бали
	Визначення проблеми та потреб учня	Правильно визначено основну проблему та потреби учня, які потребують соціально-педагогічного супроводу.	
	Логічність і послідовність алгоритму	Запропоновано чітку, послідовну та обґрунтовану послідовність дій соціального педагога.	
	Професійна доцільність дій та взаємодії	Визначено доцільні форми роботи та суб'єктів взаємодії з урахуванням професійних повноважень соціального педагога.	
	Чіткість і структурованість викладу	Відповідь структурована, зрозуміла, конкретна, без зайвої деталізації; дотримано заданого обсягу.	
РАЗОМ			

Шкала характеристик виконання завдання

90-100 балів (відмінно). Слухач/слухачка правильно визначає проблему та потреби учня, пропонує логічний, послідовний і професійно обґрунтований алгоритм дій соціального педагога. Визначено доцільних учасників взаємодії. Відповідь чітка, структурована та практично орієнтована.

75-89 балів (добре). Основну проблему визначено правильно, алгоритм дій загалом відповідає професійним завданням соціального педагога, однак окремі кроки або форми взаємодії потребують уточнення чи конкретизації.

60-74 бали (задовільно). Запропоновано загальний підхід до ситуації, але алгоритм недостатньо послідовний або конкретний; частково враховано професійні функції соціального педагога та необхідність взаємодії з іншими учасниками освітнього процесу.

0-59 балів (незадовільно). Проблему визначено неправильно або поверхово; алгоритм дій відсутній, непослідовний чи містить дії, що не відповідають професійній компетентності соціального педагога.

2. Практичне завдання №2 (після опрацювання модуля 2).

Критерії оцінювання виконання завдання

№	Критерій оцінювання	Параметри оцінки	Макс. бали
	Відповідність обраного напряму профілактики	Чітко визначено актуальний соціальний ризик та враховано особливості обраного напряму профілактичної роботи.	

	Цільова та змістова спрямованість	Мета, завдання та очікуваний результат є взаємопов'язаними й відповідають потребам учнів 9 класів.	
	Практична та методична доцільність	Запропоновані інтерактивні активності є доступними, безпечними, відповідають віку учнів і спрямовані на формування необхідних навичок.	
	Структурованість і реалістичність плану	План логічний, чіткий, реалістичний для проведення в закладі освіти та відповідає визначеному формату.	
РАЗОМ			

Шкала характеристик виконання завдання

90-100 балів (відмінно). Слухач/слухачка чітко визначає актуальний напрям профілактичної роботи, узгоджує мету, завдання та очікуваний результат. Запропоновані активності інтерактивні, віково доцільні, безпечні та спрямовані на формування практичних навичок учнів. План має чітку структуру та може бути реально використаний у роботі соціального педагога.

75-89 балів (добре). План загалом відповідає обраному напряму та потребам підлітків, запропоновані активності є доцільними, однак окремі елементи потребують більшої конкретизації або узгодження між метою, завданнями та очікуваними результатами.

60-74 бали (задовільно). Загальний напрям профілактичної роботи визначено, проте мета, завдання або активності сформульовані недостатньо конкретно; частково враховано вікові особливості учнів, практичність та інтерактивність заходу.

0-59 балів (незадовільно). План не відповідає обраному напряму або потребам учнів, має істотні змістові чи методичні недоліки; запропоновані активності недостатньо обґрунтовані, не відповідають віку учнів або не забезпечують досягнення визначеної мети.

3. Практичне завдання №3 (після опрацювання модуля 3).

Критерії оцінювання виконання завдання

№	Критерій оцінювання	Параметри оцінки	Макс. бали
	Відповідність структури тренінгу поставленому завданню	План містить усі обов'язкові елементи: тему, мету, цільову аудиторію, тривалість, вступну, основну та заключну частини.	
	Методична обґрунтованість змісту тренінгу	Мета, зміст і послідовність етапів взаємопов'язані, відповідають обраному напряму та віковим особливостям учасників.	
	Практична цінність запропонованих вправ	Запропоновані вправи спрямовані на розвиток соціальних навичок, благополуччя, адаптації, емпатії або конструктивної взаємодії; вони є безпечними та доречними для цільової аудиторії.	
	Логічність, чіткість і реалістичність плану	План структурований, зрозумілий, реалістичний для проведення в закладі освіти та відповідає визначеному формату й обсягу.	
РАЗОМ			

Шкала характеристик виконання завдання

90-100 балів (відмінно). План тренінгу є повним, логічно структурованим і методично обґрунтованим. Усі етапи взаємопов'язані, інтерактивні активності відповідають меті, віковим особливостям учасників і спрямовані на розвиток практичних соціальних навичок. План може бути безпосередньо використаний у професійній діяльності соціального педагога.

75-89 балів (добре). План тренінгу відповідає поставленому завданню та містить усі основні структурні елементи. Запропоновані активності є доречними, однак окремі етапи або методичні рішення потребують більшої конкретизації чи узгодженості.

60-74 бали (задовільно). План має загальну структуру, проте окремі його складові розкрито поверхово. Інтерактивні активності недостатньо пов'язані з метою або не повною мірою враховують особливості цільової аудиторії.

0-59 балів (незадовільно). План не відповідає вимогам завдання або містить істотні змістові й методичні недоліки. Відсутні окремі обов'язкові елементи структури, інтерактивні активності не забезпечують досягнення визначеної мети або є недоречними для цільової аудиторії.

Підсумкове оцінювання: проводиться у формі підсумкового тестування. Тест складається з 10-ти питань.

Система балів: максимальна кількість балів – 100, прохідний бал – 75.

Підсумковий бал виводиться шляхом розрахунку середнього арифметичного значення за чотри види робіт: три практичних завдань та підсумкове тестування.

Формула виведення підсумкового балу:

$$\text{Загальний бал } \frac{ПЗ_1+ПЗ_2+ПЗ_3+Т}{4}$$

Де:

ПЗ₁ – оцінка за практичне завдання №1 (від 0 до 100);
ПЗ₂ – оцінка за практичне завдання №2 (від 0 до 100);
ПЗ₃ – оцінка за практичне завдання №3 (від 0 до 100);
Т – оцінка за підсумковий тест (від 0 до 100).

Підсумкова шкала: **90–100** – відмінно;
75–89 – добре;
60–74 – задовільно;
0–59 незадовільно (не зараховано).

Для отримання сертифікату про підвищення кваліфікації загальний середній бал має бути не нижче **60.**

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат відповідно до встановленого зразка обсягом 30 годин / 1 кредит ЄКТС.

Вартість: 866 грн.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Зміст Програми складається з 3-х модулів та 10-ти взаємопов'язаних тем. Після опрацювання кожного модуля передбачено виконання практичної роботи. Самостійна робота передбачає відповіді на питання самоконтролю.

На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест із 10-ти питань.

Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, – 100 балів. Прохідний бал – 60< балів. Учасники, які успішно пройшли навчання, виконали практичні завдання та склали підсумковий тест, отримують сертифікат.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 30 год, із них: 8 год. – лекційні заняття, 15 год. – практична робота, 5 год. – самостійна робота, 2 год. – контрольні заходи.

Навчально-тематичний план

Назва навчальних тем	**Кількість годин**				
	Лекції	**Практичні заняття**	**Самостійна робота**	**Контрольні заходи**	**Усього**
МОДУЛЬ 1. Особливості професійної діяльності соціального педагога в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти					
Тема 1.1. Нормативно-правовий регламент діяльності соціального педагога в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти	1	1	1	-	3
Тема 1.2. Психосоціальні особливості здобувачів базової середньої освіти	1	1	-	-	2
Тема 1.3. Основні напрями соціально-психологічного супроводу здобувачів базової середньої освіти	1	1	-	-	2
Тема 1.4. Цифрова трансформація робочого простору соціального педагога	1	1	1	-	3
Разом за модулем	4	4	2	-	10
МОДУЛЬ 2. Соціально-педагогічний супровід безпеки, адаптації та психосоціального благополуччя учнів					

Тема 2.1. Діагностичний інструментарій та супровід соціальної адаптації й соціокультурної інтеграції учнів	1	1	-	-	2
Тема 2.2. Соціально-педагогічна профілактика поведінкових ризиків та безпека здобувачів освіти в цифровому просторі	1	2	1	-	4
Тема 2.3. Інструменти та алгоритми діяльності соціального педагога із запобігання та протидії булінгу (цькуванню) та кібербулінгу	1	2	1	-	4
Разом за модулем	3	5	2		10
МОДУЛЬ 3. Соціально-педагогічні технології підтримки благополуччя та соціальної адаптації здобувачів базової середньої освіти					
Тема 3.1. Технології тренінгового супроводу соціокультурної інтеграції та згуртованості учнівських колективів	1	2	-	-	3
Тема 3.2. Соціально-педагогічний супровід життєвого вибору здобувачів освіти в умовах НУШ	-	2	1	-	3
Тема 3.3. Соціально-педагогічні технології захисту прав та інтересів дітей вразливих категорій	-	2	-	-	2
Разом за модулем	1	6	1		8
Підсумкові заходи				2	2
Усього	**8**	**15**	**5**	**2**	**30**

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Особливості професійної діяльності соціального педагога в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти

Тема 1.1. Нормативно-правовий регламент діяльності соціального педагога в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти

Модернізація функцій та напрямів діяльності соціального педагога в контексті реформи Нова українська школа та впровадження Державного стандарту базової середньої освіти. Законодавчий регламент захисту прав дитини та надання соціально-педагогічних послуг в освітньому середовищі закладу загальної середньої освіти.

Правовий регламент ведення та цифровізації документації соціального педагога.

Правові механізми міжвідомчої взаємодії та офіційні регламенти перенаправлення суб'єктів освітнього процесу до спеціалізованих служб, медичних установ, органів опіки та піклування й Національної поліції України.

Командна взаємодія практичного психолога та соціального педагога.

Тема 1.2. Психосоціальні особливості здобувачів базової середньої освіти

Вікова динаміка розвитку та психофізіологічні зміни підлітків у другому циклі базової середньої освіти. Соціальна ситуація розвитку сучасного підлітка під впливом воєнних дій, міграційних процесів та вимушеного дистанційного навчання. Вияви гострого та хронічного стресу. Ознаки психотравматизації здобувачів освіти та їхній вплив на соціальну поведінку: руйнування звичних моделей соціальної взаємодії, втрата зв’язку з учнівським колективом, зміна соціального статусу в класі та виникнення бар'єрів під час реалізації освітніх і соціальних ролей.

Специфіка підліткових криз, трансформація авторитетів, поведінкові ризики, ризики соціальної дезадаптації та механізми соціального захисту підлітків. Розроблення індивідуальних планів супроводу, організація правового захисту інтересів дитини в закладі освіти та координація міжвідомчої взаємодії із суб'єктами соціальної роботи в громаді.

Особливості трансформації ціннісно-смислової сфери та життєвих орієнтирів підлітків в умовах невизначеності. Специфіка міжособистісної взаємодії та групової динаміки в учнівському колективі під час війни.

Тема 1.3. Основні напрями соціально-педагогічного супроводу здобувачів базової середньої освіти

Загальна характеристика та зміст основних напрямів соціально-педагогічного супроводу здобувачів базової середньої освіти.

Стратегічне планування соціально-педагогічної діяльності на засадах холістичного підходу до благополуччя учнів. Забезпечення соціально-педагогічної підтримки та життєстійкості учасників освітнього процесу в умовах

воєнного стану. Сприяння процесам соціалізації, соціальної адаптації та соціальної інтеграції підлітків у новому колективі й соціальному середовищі. Супровід дітей з особливими освітніми потребами через реалізацію соціального компонента індивідуальної програми розвитку. Реінтеграція та соціальний патронаж дітей-ВПО, учнів, які повернулися з-за кордону (репатріантів), дітей з сімей військовослужбовців та вразливих категорій учнів. Соціальний супровід та кейс-менеджмент у роботі зі здобувачами освіти та сім'ями в складних життєвих обставинах (СЖО).

Просвітницько-профілактична робота щодо запобігання домашньому насильству, залежностям та протиправній поведінці підлітків. Формування у здобувачів освіти навичок відповідальної поведінки, культури здорового способу життя та безпечної взаємодії в цифровому просторі.

Захист прав здобувачів освіти від будь-яких форм насильства та представлення їхніх інтересів у правоохоронних і судових органах. Розвиток відновного партнерства з батьками чи законними представниками та превенція конфліктів в освітньому середовищі.

Соціально-педагогічний супровід професійного самовизначення учнів та взаємодія з кар’єрним радником закладу освіти.

Тема 1.4. Цифрова трансформація робочого простору соціального педагога

Нормативно-правове регулювання цифровізації діловодства. Сучасні вимоги щодо ведення документації в електронній формі. Організація безпечного хмарного робочого простору соціального педагога.

Застосування онлайн-платформ і цифрових сервісів для дистанційного проведення соціометричних досліджень, експрес-діагностики мікроклімату учнівських колективів та автоматизованої обробки результатів (Google Forms, Classtime, LearningApps, Online Test Pad та ін.).

Технології інтерактивної цифрової взаємодії з батьками, колегами, кіберполіцією та іншими суб'єктами соціальної роботи в умовах дистанційного навчання або кризового реагування на загрози.

Використання інструментів генеративного штучного інтелекту для оптимізації підготовки інформаційно-аналітичних матеріалів із дотриманням академічної доброчесності.

МОДУЛЬ 2. Соціально-педагогічний супровід безпеки, адаптації та психосоціального благополуччя учнів

Тема 2.1. Діагностичний інструментарій та супровід соціальної адаптації й соціокультурної інтеграції учнів

Методи та стандартизований інструментарій соціально-педагогічної діагностики: інструменти оцінювання соціальної ситуації розвитку та соціального функціонування здобувачів освіти; валідизовані експертні анкети; адаптаційні карти-профілі підлітків; експрес-опитування та цифрові Google-форми; критерії оцінювання рівнів соціалізації.

Моніторинг соціального благополуччя та безпеки середовища: соціометричні дослідження міжособистісних взаємин у класі; індекси безпеки мікроклімату; соціальний паспорт учня (або класу) або карти еко-системи учня; виявлення прихованих ознак соціальної дезадаптації, деструктивного впливу та поведінкових ризиків.

Діагностичні інструменти визначення потреб та супровід соціальної адаптації й соціокультурної інтеграції дітей-ВПО й репатріантів.

Побудова інклюзивного, недискримінаційного та чутливого до різноманіття простору.

Проєктування та реалізація цільових соціально-педагогічних програм (заходів. проєктів) щодо подолання дезадаптації.

Тема 2.2. Соціально-педагогічна профілактика поведінкових ризиків та безпека здобувачів освіти в цифровому просторі

Сучасні тренди та чинники девіантної поведінки підлітків: соціально-психологічні причини деструктивних проявів; механізми формування адикцій (залежностей); вплив воєнного стану на десоціалізацію; специфіка підліткових віртуальних субкультур.

Профілактика соціальних ризиків та негативних соціальних явищ в учнівському середовищі. Організація рівнів профілактики правопорушень та залежностей: первинна загальна просвіта та формування здорового способу життя; вторинний супровід підлітків із груп ризику; третинна соціально-педагогічна реабілітація та ресоціалізація; індивідуальна робота з обліковими категоріями.

Комплексна безпека підлітка в інтернет-просторі. Протидія новітнім технологічним загрозам в учнівському середовищі: використання штучного інтелекту для створення дипфейків (зокрема порнографічного чи дискредитаційного характеру), ШІ-кібербулінг, ШІ-шантаж та алгоритми реагування на них. Методики навчання підлітків розпізнаванню маніпулятивного та згенерованого контенту. Формування навичок цифрової гігієни та медіаграмотності. Алгоритми дій та взаємодія у разі виявлення цифрових загроз.

Тема 2.3. Інструменти та алгоритми діяльності соціального педагога із запобігання та протидії булінгу (цькуванню) і кібербулінгу

Нормативно-правовий регламент реагування на випадки булінгу та насильства.

Покроковий алгоритм дій від повідомлення до ухвалення рішень комісією: реєстрація заяви про випадок цькування; проведення первинного збору інформації; діяльність соціального педагога під час засідань Комісії з розгляду випадків булінгу; розробка плану заходів щодо безпеки учасників та фіксація рішень. Профілактика кібербулінгу та хейтингу в мікрогрупах.

Упровадження відновних практик та технологій шкільної медіації: координація соціальним педагогом діяльності шкільної Служби порозуміння; проведення кіл відновлення та медіаційних зустрічей; навчання підлітків технікам ненасильницького розв'язання конфліктів та фасилітація діалогу.

Робота зі сторонами конфлікту та мінімізація наслідків булінгу: розроблення та реалізація соціальним педагогом індивідуальних планів супроводу для жертви, кривдника та свідків; корекція соціальної поведінки агресора; реабілітація та захист постраждалої дитини; відновлення безпечного мікроклімату й толерантної взаємодії в класі.

МОДУЛЬ 3. Соціально-педагогічні технології підтримки благополуччя та соціальної адаптації здобувачів базової середньої освіти

Тема 3.1. Технології тренінгового супроводу психосоціального благополуччя та адаптації в учнівському колективі

Методологічні засади та практика впровадження програм розвитку життєстійкості здобувачів освіти згідно з вимогами Нової української школи. Технології сприяння психосоціальному благополуччу учнів та охорони психічного здоров'я всіх учасників освітнього процесу в кризових умовах. Способи проєктування та моделювання безпечного освітнього простору на рівні учнівського колективу.

Методика розроблення, структурування та проведення соціально-педагогічних тренінгів. Добір прикладних інтерактивних занять, спрямованих на позитивну соціалізацію, адаптацію та соціокультурну інтеграцію дітей, розвиток емпатії й навичок конструктивної комунікації. Технології групової згуртованості та підтримки взаємодопомоги серед учнів: впровадження програм тімбілдінгу; організація взаємопідтримки «рівний-рівному»; заняття з колективного проєктування; створення спільних волонтерських ініціатив у класі; ігрові технології для розвитку співпраці.

Практичні інструменти надання первинної психосоціальної допомоги та соціально-педагогічної підтримки здобувачів освіти під час перебування в укриттях. Розвиток адаптивних поведінкових копінг-стратегій та формування навичок безпечної поведінки підлітків для мінімізації впливу хронічних соціальних стресорів.

Методики просвітницької роботи та соціально-педагогічного консультування батьків щодо підтримки позитивного батьківства, збереження ментального здоров'я та впровадження технік ненасильницької комунікації в родині. Технології ранньої превенції внутрішньосімейних конфліктів у період дії воєнного стану.

Критерії та цифрові інструменти оцінювання результативності групової тренінгової роботи.

Тема 3.2. Соціально-педагогічний супровід життєвого вибору здобувачів освіти в умовах НУШ

Роль соціального педагога у забезпеченні гармонійного розвитку особистості та її позитивної соціалізації. Аналіз впливу мікросоціуму на готовність учнів до вибору освітньої траєкторії, подолання гендерних і соціальних стереотипів у професійному самовизначенні. Застосування методів інтерв'ювання, аналізу життєвих історій, анкетування батьків та складання карт

соціальних зв’язків (соціограм). Комплексне оцінювання психосоціального благополуччя здобувачів освіти для виявлення соціальних бар'єрів у самовизначенні.

Технології підтримки та практичного орієнтування. Використання цифрових сервісів та ШІ-інструментів для соціального моніторингу готовності учнів до вибору профілю навчання. Взаємодія з батьками щодо підтримки вибору дитини та превенція сімейних конфліктів у процесі життєвого самовизначення.

Співпраця з територіальними Центрами життєстійкості, молодіжними хабами, закладами профільної середньої, фахової передвищої та професійної освіти для соціального патронажу здобувачів освіти. Формування навичок відповідальної поведінки, готовності до самостійного ухвалення рішень, а також представництво й захист прав дитини в межах компетенції закладу освіти.

Координація взаємодії соціального педагога, кар’єрного радника та практичного психолога у процесі профорієнтаційного супроводу підлітків.

Тема 3.3. Соціально-педагогічні технології захисту прав та інтересів дітей вразливих категорій

Ідентифікація та характеристика здобувачів освіти вразливих категорій. Механізми соціального і правового захисту та супроводу дітей вразливих категорій в межах компетенції закладу освіти.

Алгоритм дій соціального педагога у разі виявлення ознак або отримання повідомлення про факти домашнього насильства чи жорстокого поводження з дитиною.

Соціально-педагогічний супровід та підтримка родин, які постраждали внаслідок воєнних дій: організація допомоги дітям військовослужбовців; соціальний супровід та сприяння адаптації родин, які втратили житло чи перебували в умовах окупації/депортації. Алгоритми міжвідомчого перенаправлення для отримання психологічних, юридичних та гуманітарних послуг; технології відновлення соціального функціонування та реінтеграції здобувачів освіти в освітній простір.

Алгоритми міжсекторальної співпраці, організація міжвідомчої взаємодії та координація соціально-педагогічної підтримки учасників освітнього процесу із суб'єктами соціальної роботи (Центрами соціальних служб), органами опіки та піклування, Службами у справах дітей, медичними установами та органами ювенальної превенції. Організація координації та кооперація закладу освіти з неурядовими організаціями і благодійними фондами для залучення гуманітарної та соціальної допомоги. Інтеграція внутрішньошкільної соціально-педагогічної підтримки з локальною екосистемою підтримки територіальної громади, зокрема супровід сімей, які виховують дітей з особливими освітніми потребами. Представництво та захист прав дитини, забезпечення її найкращих інтересів в межах компетенції закладу освіти у взаємодії з соціумом під час організації інклюзивного навчання, подолання життєвих криз та реалізації алгоритмів перенаправлення родин до спеціалізованих сервісів: Центрів життєстійкості, Ветеранських хабів, молодіжних просторів та територіальних центрів соціального обслуговування.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Практичне завдання №1 (після опрацювання модуля 1).

Тема. Соціально-педагогічний супровід здобувача базової середньої освіти: визначення професійних завдань і алгоритму дій соціального педагога.

Мета: формувати вміння визначати пріоритетні завдання та обирати доцільні форми соціально-педагогічного супроводу підлітка відповідно до його потреб і професійних повноважень соціального педагога.

Завдання. Ознайомтеся з наведеною ситуацією:

Учень 7 класу протягом останніх місяців став менш комунікабельним, уникає взаємодії з однокласниками, рідше бере участь у спільних заходах, має труднощі з адаптацією до нового класного колективу. Під час дистанційного навчання майже не взаємодіє з однокласниками поза навчальними заняттями. Класний керівник звернувся до соціального педагога з проханням допомогти визначити причини труднощів та можливі шляхи підтримки учня.

Складіть короткий алгоритм дій соціального педагога у цій ситуації (5–7 послідовних кроків). Для кожного кроку зазначте, що саме має зробити соціальний педагог і з ким доцільно взаємодіяти.

Формат виконання: документ MS Word (обсяг до 1 сторінки А4).

2. Практичне завдання №2 (після опрацювання модуля 2).

Тема. Проєктування профілактичного заходу із забезпечення безпеки та психосоціального благополуччя підлітків.

Мета: формувати вміння визначати актуальні соціальні ризики підлітків та добирати доцільні форми соціально-педагогічної профілактики й підтримки.

Завдання. Оберіть один із напрямів профілактичної роботи:

- ✓ запобігання булінгу та кібербулінгу;
- ✓ безпечна поведінка підлітків у цифровому просторі;
- ✓ профілактика залежностей та інших поведінкових ризиків;
- ✓ соціальна адаптація та інтеграція підлітків у новому учнівському колективі.

Розробіть мініплан профілактичного заходу для учнів 7-9 класів, який включатиме:

- ✓ назву заходу;
- ✓ цільову аудиторію;
- ✓ мету;
- ✓ 2-3 основні завдання;
- ✓ 2-3 інтерактивні активності або вправи;
- ✓ очікуваний результат.

Формат виконання: документ MS Word (обсяг до 1 сторінки А4). План також можна оформити у вигляді таблиці, схеми або короткої інфографіки.

3. Практичне завдання №3 (після опрацювання модуля 3).

Тема. Соціально-педагогічні технології підтримки благополуччя та соціальної адаптації здобувачів базової середньої освіти.

Мета: сформувати вміння розробляти соціально-педагогічні тренінги, спрямовані на підтримку благополуччя, соціальної адаптації та конструктивної взаємодії здобувачів базової середньої освіти та їхніх батьків.

Завдання. Розробити план проведення соціально-педагогічного тренінгу за одним із запропонованих напрямів (на вибір):

напрям 1 (для батьків): Підтримка професійного вибору дитини та превенція сімейних конфліктів у процесі її життєвого самовизначення;

напрям 2 (для учнів): Позитивна соціалізація, адаптація та соціокультурна інтеграція дітей, розвиток емпатії й навичок конструктивної комунікації.

План тренінгу має містити такі обов'язкові елементи:

- ✓ Тема
- ✓ Мета
- ✓ Цільова аудиторія
- ✓ Тривалість
- ✓ Вступна частина: (знайомство, правила роботи в групі, очікування та потреби учасників, оцінка рівня поінформованості учасників з теми).
- ✓ Основна частина (з коротким описом інтерактивних активностей): (блок визначення та актуалізації проблеми, блок пошуку шляхів розв'язання проблеми, блок розвитку практичних навичок).
- ✓ Заключна частина: (зворотний зв'язок, рефлексія, підбиття підсумків, процедура завершення).

Формат виконання: письмова робота (короткий опис) обсягом 2 сторінки формату А4.

3.2.Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

Модуль 1. Особливості професійної діяльності соціального педагога в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти

1. Як змінилися функції та пріоритетні напрями діяльності соціального педагога в умовах реалізації Концепції НУШ та Державного стандарту базової середньої освіти?
2. Які нормативно-правові механізми забезпечують захист прав дитини та регламентують діяльність соціального педагога в закладі загальної середньої освіти?
3. Які психосоціальні особливості підлітків другого циклу базової середньої освіти необхідно враховувати соціальному педагогу під час організації соціально-педагогічного супроводу?
4. Як воєнні дії, вимушена міграція та дистанційне навчання можуть впливати на соціалізацію, адаптацію та поведінку підлітків? Які завдання соціального педагога є пріоритетними в таких умовах?

5. Які технології соціально-педагогічного супроводу доцільно застосовувати у роботі з дітьми та сім'ями, які перебувають у складних життєвих обставинах або належать до вразливих категорій?

6. Як організувати ефективну міжвідомчу та командну взаємодію соціального педагога з практичним психологом, педагогічними працівниками, батьками та іншими суб'єктами соціальної роботи для забезпечення найкращих інтересів дитини?

7. Які можливості та ризики використання цифрових технологій і генеративного штучного інтелекту в професійній діяльності соціального педагога та як забезпечити при цьому конфіденційність, безпеку даних і академічну доброчесність?

Модуль 2. Соціально-педагогічний супровід безпеки, адаптації та психосоціального благополуччя учнів

1. Які методи та діагностичні інструменти доцільно використовувати соціальному педагогу для оцінювання соціальної адаптації, соціалізації та соціального благополуччя підлітків?

2. Як за результатами соціально-педагогічної діагностики виявити ознаки соціальної дезадаптації, поведінкових ризиків або небезпечного впливу учнівського середовища та визначити потреби дитини в соціально-педагогічному супроводі?

3. Які особливості має соціально-педагогічний супровід соціальної адаптації та соціокультурної інтеграції дітей-ВПО й репатріантів? Як створити для них інклюзивне та недискримінаційне освітнє середовище?

4. Які сучасні цифрові загрози можуть становити ризик для безпеки підлітків та як соціальному педагогу організувати профілактичну роботу щодо дипфейків, ШІ-кібербулінгу, шантажу, маніпулятивного контенту й інших форм цифрового насильства?

5. Яким є алгоритм дій соціального педагога у разі виявлення або повідомлення про випадок булінгу (цькування) чи кібербулінгу в закладі освіти?

6. Яку роль відіграє соціальний педагог у застосуванні відновних практик, шкільної медіації та індивідуального супроводу учасників ситуації булінгу для відновлення безпечного психологічного й соціального середовища?

Модуль 3. Соціально-педагогічні технології підтримки благополуччя та соціальної адаптації здобувачів базової середньої освіти

1. Які нормативно-методологічні засади забезпечують упровадження програм розвитку життєстійкості здобувачів освіти в умовах реалізації концепції Нової української школи?

2. Як технології «рівний-рівному» та шкільний тімбілдінг сприяють розвитку навичок конструктивної комунікації підлітків?

3. Які форми та методи просвітницької роботи з батьками сприяють засвоєнню принципів ненасильницької комунікації та позитивного батьківства?

4. Як налагодити відновне партнерство між закладом освіти та батьками через залучення родин до спільних ініціатив?

5. За допомогою яких цифрових інструментів і методик можна виміряти динаміку змін та індекси задоволеності учасників тренінгу?

6. У чому полягає роль соціального педагога в подоланні гендерних та соціальних стереотипів під час професійного самовизначення учнів в умовах НУШ?

7. Якими є методичні прийоми взаємодії з батьками для превенції сімейних конфліктів у процесі життєвого та професійного самовизначення дитини?

8. Які алгоритми міжвідомчої співпраці забезпечують координацію закладу освіти з ССД, поліцією, органами опіки та Центрами соціальних служб?

9. Як побудувати взаємодію з неурядовими організаціями, Ветеранськими хабами та Центрами життєстійкості для залучення додаткових ресурсів та забезпечення найкращих інтересів дитини?

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Про внесення змін до Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти: наказ МОН від 29.05.2025 № 787. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0787729-25#Text
2. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : постанова КМУ від 30.09.2020 № 898. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text
3. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування : Закон України від 13.01.2005 № 2342-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text
4. Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах : постанова КМУ від 01.06.2020 № 585. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/585-2020-%D0%BF#Text
5. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text
6. Про затвердження Плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти : наказ МОН від 20.03.2020 № 420. URL: https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-planu-zahodiv-spryamovanih-na-zapobigannya-ta-protidiyu-bulingu-ckuvannyu-v-zakladah-osviti
7. Про затвердження Положення про психологічну службу системи освіти України : наказ МОН від 22.05.2018 № 509. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18#Text
8. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text
9. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 21.03.1991 № 875-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text
10. Про охорону дитинства : Закон України від 26.11.2001 № 2402-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text
11. КОНЦЕПЦІЯ розвитку психологічної служби у системі освіти на період до 2030 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/705-2026-%D1%80#Text

Основна література

1. Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти. Навчально-методичний посібник / Андрєєнкова В. Л., Байдик В. В., Войцях Т. В., Калашник О. А. та ін. К. : ФОП Нічога С.О., 2020. 196 с. URL: https://la-strada.org.ua/wp-content/uploads/2021/01/posibnyk_protydiya-nasylstvu_-dodatok.pdf

2. Методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій» / Додаток до листа МОН від 04.04.2022 № 1/3872-22. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vl387729-22#Text

3. Профілактика деструктивної поведінки підлітків / Т. Журавель, І. Іванюк, М. Лехолетова [та ін.] ; за ред. Т. Журавель, Ю. Удовенко. Київ : Вид-во ФОП Буря О. Д., 2022. 144 с. URL: https://www.unicef.org/ukraine/documents/destructive-behavior

4. Психологічна підтримка учасників освітнього процесу в умовах війни. URL: https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/259

Додаткова література

1. Кібербулінг: як розпізнати та діяти. Кібер Брама : вебсайт. URL: https://stopfraud.gov.ua/cybersecurity-in-education/kiberbuling-i211

2. Рудкевич Н. І. Методика соціально-педагогічної роботи : навчально-методичний посібник. Львів : Растр-7, 2021. 324 с.

3. Як захиститися від кібербулінгу. UNICEF Україна : вебсайт. URL: https://www.unicef.org/ukraine/stories/protection-from-cyberbullying

4. ЯК ТИ? Уроки з психології для школярів (10–14 років) : навч.-метод. посіб. для педагогів і психологів / Алексеєва О., Антощенко Я., Базима Н. [та ін.]. Київ, 2024. 347 с. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/02/02/Yak.ty.Uroky.z.psykholohiyi.dlya.shkolyariv-10-14.02.02.2024.pdf